

Осінська Оксана Богданівна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри
туризму та готельно-ресторанної справи,
Львівський торговельно-економічний
університет

Ланиця Ірина Федорівна,
кандидат технічних наук, доцент кафедри
туризму та готельно-ресторанної справи,
Львівський торговельно-економічний
університет

Osinska Oksana,
PhD in Economics, Associate Professor,
Lviv University of Trade and Economics,
<https://orcid.org/0000-0003-1161-7615>

Lanitsa Irina,
PhD in Technical Sciences, Associate Professor,
Lviv University of Trade and Economics,
<https://orcid.org/0000-0001-9270-1696>

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ: КЕЙС ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ
PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF HOSPITALITY INDUSTRY IN UKRAINE: CASE OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

Осінська О. Б., Ланиця І. Ф. Пріоритети розвитку індустрії гостинності в Україні: кейс готельно-ресторанного бізнесу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 3. С. 244 – 249.

Osinska O., Lanitsa I. Priorities for the development of hospitality industry in Ukraine: case of hotel and restaurant business. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Volume 7. № 3, pp. 244 – 249.

Метою статті є здійснення аналізу головних статистичних характеристик функціонування та розвитку тимчасового розміщення й організації харчування в Україні, узагальнення проблемних аспектів, а також обґрунтування пріоритетних напрямів й інструментарію розвитку цього виду економічної діяльності. Під час дослідження використано методи кількісного та якісного порівняння, статистичного аналізу, системно-структурного аналізу. Наведено результати аналізу статистичних даних в частині функціонування та розвитку суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу в Україні, а саме щодо основних показників діяльності суб'єктів цього сектору економіки України у 2016-2021 рр., часткових показників розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні у 2016-2021 рр., капітальних інвестицій, фінансових результатів та рентабельності підприємств цієї галузі в Україні у 2016-2021 рр. На цій основі узагальнено позитивні та негативні характеристики тенденцій функціонування та розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні. Обґрунтовано пріоритетні вектори, напрями та інструментарій забезпечення розвитку й ефективізації діяльності суб'єктів індустрії гостинності на прикладі підприємств готельно-ресторанного бізнесу України. Наукова новизна отриманих результатів полягає у подальшому розвитку наукового інструментарію ідентифікації пріоритетів та засобів державної політики галузевого розвитку. Практична значущість отриманих результатів полягає у формуванні пропозицій для органів влади щодо стимулювання розвитку індустрії гостинності в Україні.

Ключові слова: індустрія гостинності, готельно-ресторанний бізнес, послуги розміщення та харчування, туризм, пріоритети та засоби розвитку, системний розвиток.

The purpose of the article is to carry out the analysis of the main statistical characteristics of the functioning and development of temporary accommodation and catering in Ukraine, to generalize problematic aspects, as well as to substantiate the priority directions and tools for the development of this type of economic activity. During the study, the methods of quantitative and qualitative comparison, statistical analysis, and system-structural analysis were used. The results of the analysis of statistical data regarding the functioning and development of the subjects of the hotel and restaurant business in Ukraine, namely, the main indicators of the activity of the subjects in this sector of Ukraine's economy in 2016-2021, partial indicators of the development of the hotel and restaurant business in Ukraine in 2016-2021, capital investments, financial results, and profitability of enterprises in this industry in Ukraine in 2016-2021 were represented. On this basis, the positive and negative characteristics of the trends in the functioning and development of the hotel and restaurant business in Ukraine are summarized. The priority vectors, directions, and tools for ensuring the development and efficiency of the activities of the subjects in the hospitality industry are justified considering the enterprises of the hotel and restaurant business in Ukraine. The scientific novelty of the obtained results lies in the further development of the scientific toolkit for identifying priorities and means of state policy of industry development. The practical significance of the obtained results is the formation of proposals for authorities to stimulate the development of the hospitality industry in Ukraine. In particular, the following should be the strategic priorities (directions of growth) of state policy in this area: (1) realization of the innovative potential of hospitality industry entities; (2) implementation of marketing innovations, development of Internet marketing and digital communications; (3) innovative technological modernization, implementation of smart technologies; (4) activation of cooperation and business integration processes; (5) implementation of spatial and network development strategies and programs.

Keywords: hospitality industry, hotel and restaurant business, accommodation and catering services, tourism, development priorities and means, systemic development.

Вступ

Індустрія гостинності – відносно нова галузь в системі національного господарства, і цей факт обумовлений тим, що лише недавно стало зрозуміло, що суб'єкти господарювання з на перший погляд різних сфер бізнесу, взаємодіючи між собою, утворюють достатньо однорідний сектор господарки, який при тому може формувати достатньо значний обсяг ВВП і потужним чином визначати соціально-економічний розвиток країни, її регіонів і територій. Сучасна індустрія гостинності стала окремою сферою національної економіки, яку утворюють суб'єкти господарювання, діяльність яких зорієнтована на задоволення потреб споживачів у туризмі, відпочинку, проживанні, харчуванні й розвагах. Загальні теоретико-методичні основи функціонування й розвитку індустрії гостинності та її суб'єктів розкриті у дослідженнях таких науковців, як О. Романуха, Ю. Халілова-Чуваєва, К. Хаврова, О. Коваленко [1, с. 42-46], Н. Онищук [2, с. 297-304], Б. Мізюк, Ю. Миронов [3, с. 59-67] та ін.

Таким чином, державна політика, спрямована на розвиток сфери гостинності, стосується формування сприятливих умов та середовища для створення і зростання суб'єктів комплексу видів економічної діяльності, основне завдання яких пов'язане з обслуговуванням туристів, коли вони перебувають поза межами свого постійного перебування і проживання. При тому, існує специфіка функцій та завдань, а також і параметрів ефективної діяльності безпосередньо суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу в цій системі. Так, підприємства цього виду економічної діяльності виконують одні з головних завдань, надаючи відвідувачам комплекс послуг з проживання та харчування, що в шкалі ієрархії потреб, за А. Маслоу, виконують базисні функції. Більш детальну характеристику специфіки управління розвитком підприємств готельно-ресторанного бізнесу розкрито у публікаціях таких вчених, як А. Голод, О. Їжевська, О. Коркуна [7, с. 375-380], Т. Чаркіна, Л. Марценюк, В. Задоя, О. Пікуліна [8, с. 19-23] та ін.

Однак, результати аналізу засвідчують, що наявні на нині розробки методико-прикладного характеру (в частині забезпечення ефективного управління розвитком сектору готельно-ресторанного бізнесу економіки України) або не впроваджуються, або не достатньо раціональні, що обумовлює потребу в їх подальшому вдосконаленні. Адже сьогодні готельно-ресторанний бізнес в Україні інколи не відповідає вимогам міжнародних стандартів та характеризується такою проблематикою, як недостатній рівень сформованості ринку готельно-ресторанних послуг, неузгодженість розвитку цього сектору економіки з урахуванням генеральних планів розширення інфраструктури міст, транспортних мереж, моральний знос технологій та обладнання, недотримання вимог у сфері виробництва страв, недостатність підготовки фахівців та ін. На ці недоліки вказано у результатах досліджень П. Перерви, А. Косенко, М. Маслак, В. Матросової [4, с. 121-127], О. Ніколайчук [5, с. 108-114], Т. Васильціва, Р. Лупака [6, с. 10-15] та ін. дослідників.

Визначення мети та цілей дослідження

Метою статті є здійснення аналізу головних статистичних характеристик функціонування та розвитку тимчасового розміщення й організації харчування в Україні, узагальнення проблемних аспектів, а також обґрунтування пріоритетних напрямів й інструментарію розвитку цього виду економічної діяльності.

Виклад основного матеріалу

Досвід багатьох країн підтверджує отримання значних економічних вигід від розвитку індустрії гостинності та її здатність успішно виконувати важливі соціально-економічні функції і розв'язувати низку критичних стратегічних завдань у національному господарстві. Україна володіє необхідним потенціалом для розвитку індустрії гостинності, здатна його покращувати та ефективно використовувати. Для окремих територій України сфера гостинності вже зараз забезпечує основні надходження до місцевих бюджетів та вирішує надскладні соціальні й економічні проблеми. Так, готельно-ресторанний бізнес активно розвивається на територіях з унікальним поєднанням природно-рекреаційних ресурсів та культурно-історичної спадщини, але така практика більше обмежується явно вираженими конкурентними перевагами і не дозволяє забезпечити достатні масштаби розвитку гостинності на інших територіях, у яких відсутній достатній природний, рекреаційний чи інший потенціал.

Спостерігається сповільнення розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні, при цьому, що у 2019-2020 рр. було досягнуто найвищих результатів (табл. 1). Так, у 2021 р. у

порівнянні із попереднім роком на майже 2,0 тис. од. скоротилася кількість діючих суб'єктів господарювання. За останні роки зменшилася кількість зайнятих працівників у готельно-ресторанному бізнесі України, якщо у 2019 р. налічувалося 281,7 тис. осіб, і це найкращий результат за весь період дослідження, то у 2021 р. стало менше на 31,2 тис. осіб або 12,5%. Така ж тенденція стосовно найманих працівників, зокрема у 2019-2021 рр. їх кількість зменшилася на 30,0 тис. осіб або 16,1%. Відповідні зміни вплинули й на зменшення витрат на персонал, які у 2021 р. становили 11,9 млрд грн, і це порівнюючи з 2019 р. менше на 209,3 млн грн.

Таблиця 1. Основні показники діяльності суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу в Україні у 2016-2021 рр. (складено за [9])

Показники	Роки						Відносні відхилення, %	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 / 2016	2021 / 2020
Кількість діючих суб'єктів господарювання, усього, од., у т. ч.	57696	57578	61761	69689	71746	69775	120,9	97,3
- підприємств	6544	7285	7535	7885	7697	7560	115,5	98,2
- фізичні особи-підприємці	51152	50293	54226	61804	64051	62215	121,6	97,1
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб, у т. ч.	207,9	224,2	269,8	281,7	248,0	250,5	120,5	101,0
- підприємств	90,3	92,9	98,7	104,8	85,9	86,2	95,5	100,3
- фізичні особи-підприємці	117,6	131,3	171,1	176,9	162,4	164,2	139,6	101,1
Кількість найманих працівників, тис. осіб, у т. ч.	155,2	172,3	214,1	216,4	182,6	186,4	120,1	102,1
- підприємств	88,7	91,3	97,2	101,3	84,5	84,3	95,0	99,8
- фізичні особи-підприємці	66,5	81,0	116,9	115,1	98,1	102,0	153,4	104,0
Витрати на персонал, млн грн, у т. ч.	5569,7	8028,6	10517,1	12111,9	9965,9	11902,6	2,1 р.	119,4
- підприємств	4420,0	6388,4	8304,4	9628,6	7891,3	9453,8	2,1 р.	119,8
- фізичні особи-підприємці	1232,9	1551,4	2240,2	2277,9	1932,8	2076,7	168,4	107,4
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн грн, у т. ч.	37613,4	48965,2	63591,5	77863,2	66445,1	107285,3	2,9 р.	161,5
- підприємств	23083,8	29548,2	36700,0	42201,9	30215,0	48059,1	2,1 р.	159,1
- фізичні особи-підприємці	14529,6	19417,0	26891,5	35661,3	36230,1	59226,3	4,1 р.	163,5

Позитивно, що істотно збільшився обсяг реалізованої продукції суб'єктами готельно-ресторанного бізнесу, при цьому щорічно з темпом більше ніж 20,0%. Загалом у 2016-2021 р. показник зріс у 2,9 рази, а за останній рік у порівнянні з попереднім періодом на 61,5%. Водночас окремі позитивні тенденції не дозволяють стверджувати про високу вагу готельно-ресторанного бізнесу в економіці України (рис. 1).

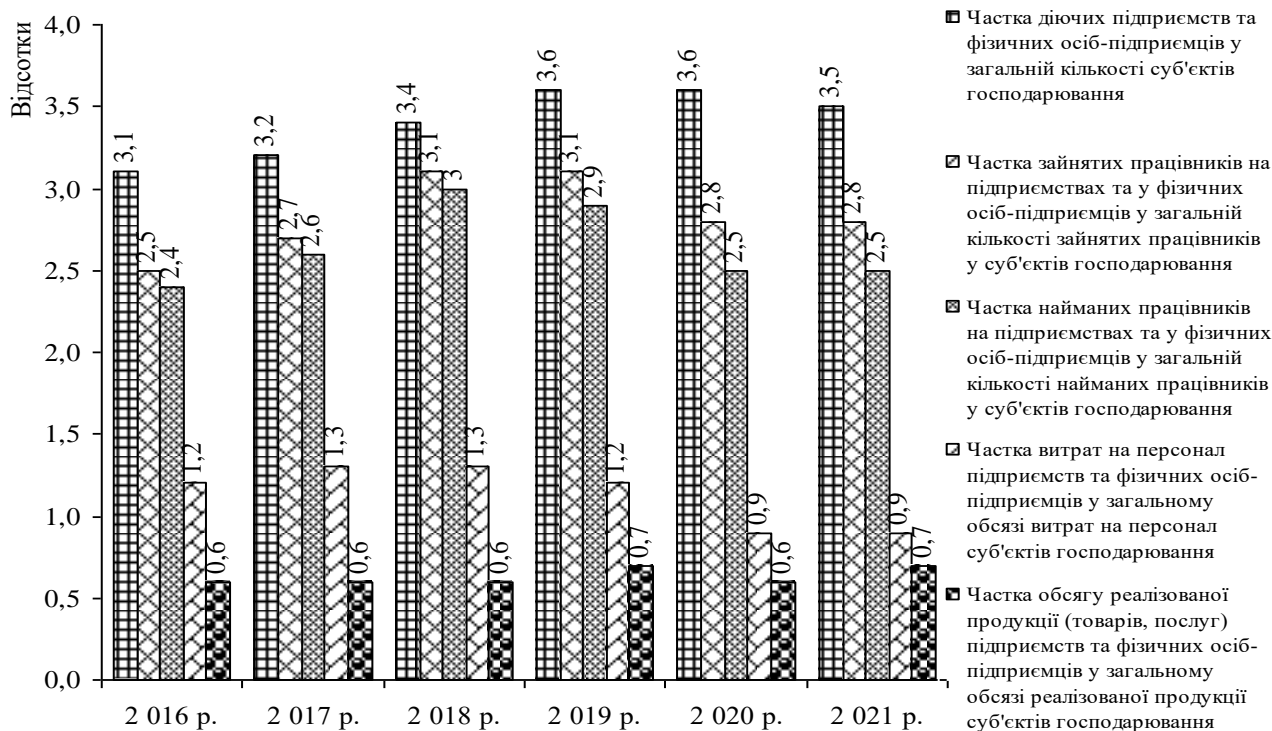


Рис. 1. Часткові показники розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні у 2016-2021 рр. (складено за [9])

У 2021 р. у готельно-ресторанному бізнесі діяло 3,5% від усіх суб'єктів господарювання та порівнюючи з іншими видами економічної діяльності є меншим в декілька разів: з торгівлею – в 11,6 разів, інформацією та телекомунікацією – 3,3 рази. Такі результати й за іншими показниками – різниця за часткою зайнятих у загальній їх кількості з торгівлею дорівнює 9,3 рази, промисловістю – 8,6 рази, транспортом, складським господарством, поштовою та кур'єрською діяльністю – 3,5 рази. При цьому значною є роль фізичних осіб-підприємців готельно-ресторанного бізнесу при забезпеченні зайнятості та найму працівників серед фізичних осіб-підприємців інших видів економічної діяльності, частка яких у 2021 р. склала 10,6%, і це менше лише порівняно з торгівлею.

Теперішні вимоги до успішного розвитку бізнесу окрім забезпечення сировинними та базовими ресурсами (трудовими, фінансовими, матеріальними) стосуються впровадження технологій цифровізації та диджиталізації. Коли у світовій економіці підприємства намагаються нарощувати витрати на придбання програмного забезпечення, патентів та ліцензій на використання інновацій, то у вітчизняному готельно-ресторанному бізнесі навпаки відбувається їх зменшення (табл. 2).

Таблиця 2. Капітальні інвестиції, фінансові результати та рентабельність підприємств готельно-ресторанного бізнесу в Україні у 2016-2021 рр. (складено за [9])

Показники	Роки						Відхилення, відносні (%), абсолютні (±)	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 / 2016	2021 / 2020
Капітальні інвестиції, усього, млн грн, у т. ч.	1503,9	2063,2	2501,7	2413,7	1960,7	2701,5	179,6	137,8
- у нематеріальні активи	40,3	26,3	37,5	378,7	237,6	14,6	36,2	6,1
- у концесії, патенти, ліцензії, торговельні марки й аналогічні права	1,6	5,9	11,1	4,8	3,6	1,6	100,0	44,4
- у придбання програмного забезпечення	25,5	8,8	21,8	13,2	14,9	12,3	48,2	82,6
- у матеріальні активи	1463,6	2036,9	2464,2	2035,0	1723,1	2686,0	183,5	155,9
- у землю	84,0	74,7	37,9	21,6	8,8	33,1	39,4	3,8 р.
- в існуючі будівлі та споруди	25,5	76,0	10,9	34,8	4,4	7,2	28,2	163,6
- у будівництво та перебудову будівель	855,3	1076,4	1400,2	744,4	810,0	1210,5	141,5	149,4
- у машини та обладнання	470,3	699,7	823,2	870,8	667,8	1092,0	2,3 р.	163,5
Частка підприємств, які одержали прибуток, %	71,7	69,5	71,4	70,9	59,1	63,7	-8,0	4,6
Чистий прибуток (збиток), млн грн	-1983,1	1773,5	2350,9	4245,6	-4410,4	4576,2	6559,3	8986,6
Рівень рентабельності (збитковості) усієї діяльності, %	-6,5	5,0	5,8	9,3	-11,1	9,5	+16,0	+20,6
Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності, %	-0,8	7,8	8,6	10,1	-7,9	9,0	+9,8	+16,9

Так, у 2016-2021 рр. капітальні інвестиції у нематеріальні активи в готельно-ресторанному бізнесі України скоротилися в 2,8 рази, а їх частка в загальному обсязі капітальних інвестицій не перевищує 1,0%. Також підприємства готельно-ресторанного бізнесу не інвестують в існуючі будівлі та споруди, зокрема у 2016-2021 рр. обсяги капітальних інвестицій зменшилися в 3,5 рази. Попри це основні інвестиційні вкладення направляються у будівництво та перебудову будівель, які у 2021 р. склали 1,2 млн грн (або 44,4% від загального обсягу капітальних інвестицій) і в порівнянні з попереднім періодом збільшилися на 63,5%, і така позитивна динаміка більше підтверджує намагання підприємств готельно-ресторанного бізнесу розвивати більш сучасну інфраструктуру, нетипову для минулих років. Помітною є висока частка збиткових підприємств у готельно-ресторанному бізнесі України, зокрема у 2021 р. показник дорівнював 36,3% і порівнюючи із загальнодержавним значенням є вищим на 9,6 в. п. Більше того кількість збиткових підприємств щороку збільшується, і у 2016-2021 рр. їх частка у загальній кількості зросла на 8,0 в. п. У 2021 р. розпочалося відновлення ділової активності у готельно-ресторанному бізнесі. Якщо у попередньому році спостерігалася збитковість усієї та операційної діяльності на рівні 11,1 та 7,9% відповідно, то у 2021 р. досягнуто прибутковості на рівні 9,5 та 9,0%. Такі та інші зміни дозволять стверджувати про позитивні та негативні результати функціонування і розвитку суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу в Україні (табл. 3).

Виходячи з характеристик цих проблемних аспектів, а також наявності інших перешкод функціонування та розвитку як суб'єктів, так і сфери готельно-ресторанного бізнесу України на загал, об'єктивним видається висновок про наявність потреби в активізації державної політики сприяння розвитку цього сектору національної економіки. Відповідні зусилля слід одночасно спрямувати на забезпечення зміцнення конкурентних позицій суб'єктів цієї галузі (рис. 2).

Таблиця 3. Характеристики тенденцій функціонування та розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні (авторська розробка)

Тенденції функціонування та розвитку	
Позитивні	Негативні
<ul style="list-style-type: none"> • збільшення обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг); • значна роль фізичних осіб-підприємців готельно-ресторанного бізнесу при забезпеченні зайнятості та найму працівників серед фізичних осіб-підприємців інших видів економічної діяльності; <ul style="list-style-type: none"> • посилення інвестування у будівництво та перебудову будівель; • високий темп оновлення машин та обладнання; • відновлення ділової активності та прибутковості господарської діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • послаблення ролі готельно-ресторанного бізнесу в національній економіці; • сповільнення зростання кількості діючих суб'єктів господарювання, найму працівників та витрат на оплату праці; <ul style="list-style-type: none"> • переважаюча частка фізичних осіб-підприємців, діяльність яких менш контрольована та обмежує бюджетні надходження; • низька частка капітальних інвестицій у нематеріальні активи; • малі обсяги капітальних витрат на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази; • висока частка збиткових підприємств та її постійне зростання



Рис. 2. Пріоритетні вектори, напрями та інструментарій забезпечення розвитку й ефективізації діяльності суб'єктів індустрії гостинності на прикладі підприємств готельно-ресторанного бізнесу

Джерело: авторська розробка.

Потрібно зазначити, що зміцнення конкурентних позицій, а, відтак, створення належних передумов для подальшого розвитку й ефективізації діяльності суб'єктів сектору готельно-ресторанної справи має стосуватися заходів у напрямі їх інноваційно-технологічної модернізації, цифровізації бізнес-процесів, а також диджитал-комунікації з суб'єктами зовнішнього і внутрішнього середовища, особливо споживачами, реалізації різносторонніх проєктів у сфері утворення кластерних структур, а також розбудови мережі сервісних об'єктів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

У підсумку аналізування сучасних тенденцій розвитку індустрії гостинності України (на прикладі сектору готельно-ресторанного бізнесу) ідентифіковано такі ключові недоліки, як послаблення ролі галузі в національній економіці, сповільнення зростання кількості діючих суб'єктів господарювання, найму працівників та витрат на оплату праці, переважаюча частка фізичних осіб-підприємців, діяльність яких менш контрольована та обмежує бюджетні надходження, низька частка капітальних інвестицій у нематеріальні активи, малі обсяги

капітальних витрат на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази, висока частка збиткових підприємств та її постійне зростання. Зроблено висновки, що зміцнення конкурентних позицій, а, відтак, створення належних передумов для подальшого розвитку й ефективізації діяльності суб'єктів сектору готельно-ресторанної справи має стосуватися заходів у напрямі їх інноваційно-технологічної модернізації, цифровізації бізнес-процесів, а також диджитал-комунікації з суб'єктами зовнішнього і внутрішнього середовища, особливо споживачами, реалізації різносторонніх проєктів у сфері утворення кластерних структур, а також розбудови мережі сервісних об'єктів. Стратегічними пріоритетами (напрямами зростання) державної політики в цій сфері мають стати наступні: (1) реалізація інноваційного потенціалу суб'єктів індустрії гостинності; (2) упровадження маркетингових інновацій, розвиток Інтернет-маркетингу і цифрових комунікацій; (3) інноваційно-технологічна модернізація, впровадження смарттехнологій; (4) активізація процесів співпраці та бізнес-інтеграції; (5) реалізація стратегій і програм просторово-мережевого розвитку.

Подальші наукові дослідження в цій сфері мають стосуватися обґрунтування специфічних пріоритетів та засобів державної політики підтримки суб'єктів індустрії гостинності України в умовах війни.

Список літератури

1. Романуха О. М., Халілова-Чуваєва Ю. А., Хаврова К. С., Коваленко О. С. Динаміка розвитку індустрії гостинності в Україні на прикладі готельно-ресторанної галузі. *Економіка та держава*. 2021. № 2. С. 42-46.
2. Онищук Н. В. Розвиток індустрії гостинності в Україні та світі. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 4 (21). С. 297-304.
3. Мізюк Б. М., Миронов, Ю. Б. Методологічні основи системного управління в індустрії гостинності. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2022. № 5. С. 59-67.
4. Перерва П. Г., Косенко А. В., Маслак М. В., Матросова В. О., Долина І. В. Організаційно-економічний механізм управління розвитком індустрії туризму та гостинності. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки*. 2018. № 48 (1324). С. 121-127.
5. Ніколайчук О. А. Тренди розвитку вітчизняної індустрії гостинності в умовах COVID-19. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2021. № 13. С. 108-114.
6. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Рудковський О. В., Белікова С. О. Аспекти безпеки розвитку туристичної галузі України в умовах гібридних загроз. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 11. С. 10-15.
7. Голод А. П., Іжевська О. П., Коркуна О. І. Кластерна модель розвитку індустрії гостинності. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 4 (21). С. 375-380.
8. Чаркіна Т. Ю., Марценюк Л. В., Задоя В. О., Пікуліна О. В. Стратегічні напрями управління готельно-ресторанним бізнесом в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2021. № 2. С. 19-23.
9. Державна служба статистики. Діяльність підприємств. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

References

1. Romanukha, O. M., Khalilova-Chuvayeva, Yu. A., Khavrova, K. S., Kovalenko, O. S. (2021). «The dynamics of the development of the hospitality industry in Ukraine on the example of the hotel and restaurant industry». *Ekonomika ta derzhava*. no. 2, pp. 42-46.
2. Onishchuk, N. V. (2019). «Development of the hospitality industry in Ukraine and the world». *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya*. no. 4 (21), pp. 297-304.
3. Mizyuk, B. M., Mironov, Yu. B. (2022). «Methodological foundations of system management in the hospitality industry». *Industriya turizmu i hostynnosti v Tsentral'niy ta Skhidniy Yevropi*. no. 5, pp. 59-67.
4. Pererva, P. G., Kosenko, A. V., Maslak, M. V., Matrosova, V. O., Dolyna, I. V. (2018). «Organizational and economic mechanism of managing the development of the tourism and hospitality industry». *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "KHPI". Ekonomichni nauky*. no. 48 (1324), pp. 121-127.
5. Nikolaychuk, O. A. (2021). Development trends of the domestic hospitality industry in the conditions of COVID-19. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya: Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krayinoznavstvo. Turyzm*. no. 13, pp. 108-114.
6. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Rudkovskiy, O. V., Belikova, S. O. (2019). «Security aspects of the development of the tourism industry of Ukraine in conditions of hybrid threats». *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. no. 11, pp. 10-15.
7. Holod, A. P., Izhevskaya, O. P., Korkuna, O. I. (2019). Cluster model of hospitality industry development. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya*. Issue 4 (21), pp. 375-380.
8. Charkina, T. Yu., Martsenyuk, L. V., Zadoya, V. O., Pikulina, O. V. (2021). Strategic directions of hotel and restaurant business management in crisis conditions. *Ekonomika ta derzhava*. no. 2, pp. 19-23.
9. State Statistics Service. Activities of enterprises. Available at : <https://www.ukrstat.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2022 р.